

ALKOHOL I SVERIGE

Kultur och alkohol

---

*Detta är ett utdrag från ”Så påverkas
vi av alkohol”, ett utbildningsmaterialet
på lätt svenska.*

Kultur och alkohol

Sverige förr i tiden. Så föddes Systembolaget.

Systembolaget startade 1955 men historien börjar flera århundranden tidigare.

På 1400-talet kommer spriten till Sverige som en ingrediens för att kunna tillverka krut. Snart upptäcker man ett annat sätt att använda spriten – den berusar. Sverige blir snabbt ett land där alla super. Män, kvinnor och till och med barn dricker sprit.

På 1700-talet vill kung Gustav III att bara staten ska få tillverka och sälja sprit, men andra tycker inte så. Människorna i Sverige fortsätter att tillverka sprit hemma och supandet fortsätter.

På 1800-talet blir problemen med supandet värre. Nu kan man tillverka bättre sprit billigare. Snart börjar fler människor att se de negativa konsekvenserna av supandet. Människor blir sjuka och kan inte arbeta. Det är till sist ägarna till gruvorna i staden Falun som sätter stopp. De förlorar mycket pengar när gruvarbetarna inte kan jobba på grund av sjukdomar och olyckor orsakade av spriten. Gruvägarna får tillstånd att bilda ett företag med ensamrätt på tillverkning och försäljning av sprit, men vinsten ska de inte ha själva. Pengarna ska istället gå till att förbättra sociala förhållanden för gruvarbetarna.

Flera platser i landet gör på ungefär samma sätt som i Falun och butikerna kallas för "system". 1955 slås alla systemen ihop till ett bolag som ägs av staten – så föddes Systembolaget. Idag har Systembolaget samma uppdrag som då: att sälja alkohol på ett ansvarsfullt sätt och tänka på människors hälsa.

DISKUTERA

Svara på frågorna i par.

1. Vad händer när spriten kommer till Sverige?
2. Vad vill kung Gustav III göra?
3. Varför börjar människor dricka mer på 1800-talet?
4. Varför vill gruvägarna att arbetarna ska dricka mindre?
5. Vad gör gruvägarna med pengarna från försäljningen av alkohol?

ORDLISTA

Supa Dricka mycket alkohol för att bli berusad.

Tillverka Producera saker, t ex i en fabrik.

Konsekvens Följd eller resultat av något.

Gruva Plats i ett berg där det t ex finns kol.

Ensamrätt Något som bara ett enda företag har rätt att göra, producera eller sälja.

Sociala förhållanden Hur människor lever i samhället, t ex bostäder.

Högtider i Sverige

En högtid är en speciell och viktig händelse som man firar. Jul och midsommar är exempel på högtider som firas en gång om året.

JUL

Julen firas i december och är från början en kristen högtid till minnet av Jesu födelse. Under julen dekorerar många människor husen med tomtar och det är vanligt att ha lysande stjärnor eller ljus i fönstren. Den 24 december är det julafton. Då äter man särskild mat och delar ut julklappar. Många familjer har en julgran. Under granen brukar man lägga julklapparna.

MIDSOMMAR

Midsommar är en högtid i Sverige som firas i slutet av juni. Midsommar firas för att det är den ljusaste tiden på året. På midsommarafton dansar människor runt en midsommarstång. Det är en stång som är klädd med löv och blommor. En annan tradition är att lägga sju olika sorters blommor under kudden på midsommarnatten. Det sägs att man då kommer att drömma om den som man ska dela livet med.

SKRIV

Vilken är din favorithögtid? När firas den och hur firar du den?

FILM: SVERIGE I TOPP VAD GÄLLER DRICKANDE

Gå in på omsystembolaget.se/sfi-film och titta på filmen. Svara på frågorna.

1. I Sverige dricker vi mindre alkohol än några av våra grannländer. Vilka länder nämns i filmen?
2. För hur många år sedan minskade konsumtionen av alkohol kraftigt i Sverige?
3. I vilken världsdel dricker man mest alkohol enligt filmen?

Mat och dryck vid högtider i Sverige

Nästan alla stora högtider i Sverige firas med liknande mat. Ofta dukas ett buffébord, ett så kallat smörgåsbord med en mängd kalla och varma rätter. Det serveras fiskrätter som sill och lax och köträtter som korv och köttbullar. Till julen är det vanligt att äta skinka och till påsken är det tradition att äta lamm.

I Sverige finns också andra traditioner där mat och dryck är den viktigaste delen. En sådan tradition är kräftskivan. Kräftor är en sorts skaldjur. På sensommaren och hösten har många människor kräftskivor. Det är ett festligt tillfälle då familj och vänner samlas och äter kräftor ihop.

En annan mattradition är surströmming. Det är en slags fisk som luktar mycket starkt och smakar salt. Surströmming är liksom kräftor också vanligt att äta i slutet på augusti. Men man äter inte surströmming lika ofta som man äter kräftor.

TRADITIONELLA DRYCKER

Dryckerna är ungefär de samma vid de olika högtiderna. Till maten serveras ofta öl och alkoholfritt, samt den traditionella snapsen. Snaps är ett litet glas med kryddad sprit. Till snapsen sjunger man snapsvisor. Det är speciella sånger som man sjunger innan man skålar. Traditionen med snapsvisor började någon gång på 1800-talet. Idag dricker vi i Sverige mindre alkohol än förut men snapsvisorna finns kvar och det kommer hela tiden nya. Även de som dricker alkoholfritt sjunger med i sångerna och skålar.

DISKUTERA

1. Vad äter man när det är högtid och fest i ditt födelseland?
2. Vilka alkoholfria drycker är vanliga och vilka drycker med alkohol är vanliga?

ORDLISTA

Alkoholfri Utan alkohol.

Buffé Bord med flera maträtter och drycker.

Kräftskiva Fest när man äter kokta kräftor, vanligast i augusti.

Skaldjur Djur med skal som lever i vattnet.

Visa Sång som ofta är lätt att sjunga.

Ayaka firar nyår med familjen

I Japan är nyåret en viktig högtid. Det firas i tre dagar med start den 1 januari. Familjen är viktig och man samlas och firar ihop.

Ayaka är 34 år och kommer från Kyoto. Hon tycker om nyårsafton för då har hon tid att umgås med familjen. Under nyåret är många butiker och restauranger stängda. Många människor besöker istället tempel, och man går till vänner och släktingar och ger varandra nyårskort. Barnen får presenter.

Maten och drycken är också en viktig del av firandet. De vuxna dricker sött risvin som bara dricks vid nyår. Det heter toso. Ayaka berättar att maten som tillagas är färggrann och varje rätt har en speciell mening. Räkor betyder till exempel ett långt liv. Hennes farmor säger att det är för att när man blir gammal blir ryggen krokig, så man ser ut som en räka. Ayaka säger att hon inte vet om det är sant, men hon tycker om historien. Hon har hört den sedan hon var barn.

BERÄTTA

Vilka högtider firas mest i ditt födelseland? Hur firar man dem?

→ EXTRA ÖVNINGAR

Fler övningar finns på omsystembolaget.se/sfi

